

Ein táttur eftir Sjóvarbóndan – ella tveir?

A Faroese jocular ballad by Sjóvarbóndin – or two?

Eivind Weyhe

Fróðskaparsetur Føroya, V. U. Hammershaimsgøta 16, FO-100 Tórshavn.

Email: eivindw@setur.fo

Úrtak

Í greinini vísir høvundurin á at tann tátturin sum í *Føroya kvæðum* ber heitið „Mikkjals táttur“ (CCF 201), í roynd og veru er yrktur av Jens Chr. Djurhuus, Sjóvarbóndanum eldra (1773-1853). Víst verður eisini á at samband má vera millum henda táttin og ein annan tátt, „Abba Nouva“, sum í illa bronglaðum líki stendur í kvæðahandritinum Fugloyarbók (frá fyri 1854). Høvundurin heldur góð sannlíkindir vera til at báðir tættirnir hava sama høvuðspersón, og hann gevur eitt boð upp á hvør hesin hevur verið. Eisini setur høvundurin fram ta tilgiting at Sjóvarbóndin kann hava yrkt báðar tættirnar.

Abstract

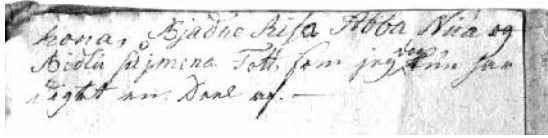
The article shows that the jocular ballad entitled *Mikkjals táttur* in *Føroya kvæði* (CCF 201), was in fact composed by Jens Chr. Djurhuus, popularly known as Sjóvarbóndin eldri ('Sjóvarbóndin the older', 1773-1853) after his farm, Sjógv, in Kollafjørður. A case is also made for there being a connection between *Mikkjals táttur* and another ballad, *Abba Nouva*, which appears in extremely garbled form in the ballad manuscript *Fugloyarbók*

(from before 1854). The author considers there is a strong likelihood both ballads portray one and the same person, and he hazards a guess about who this person might have been. It is also suggested that Djurhuus may be behind both ballads.

Inngangur

Í eini grein um Hunda tátt (CCF 229) endurgevi eg eina upplýsing frá Sjóvarbóndanum eldra, Jens Chr. Djurhuus (1773-1853), har sum hann nevnr hvat hann hevur yrkt (Weyhe 2010). Millum kvæðini hann roknar upp, nevnr hann „Olva Risa Kona, Bjadne Risa Abba Nu'a“ (1. mynd).

Ein spurningur ið stingur seg upp, er hvussu nógv verk hann her sipar til, tvey ella trý. Eingin ivi er um at „Olva Risa Kona“ er eitt heiti, men vit kenna einki kvæði ið eitur so. Eg havi tó varhugan av at hetta er tað kvæðið sum í CCF/FK eitur *Risin av Tinnuborg* (CCF 85, í uppskrift hjá N. Nolsø nevnt *Risin av Tinnuborg*, í Fugloyarbók *Risa kvæði*). Tað skulu vit kortini ikki umrøða her, men taka fyra tvey síðstu orðini fyri. Einki komma stendur aftan á „Bjadne Risa“, so spurningurin

1. mynd:

Úr eginhandriti hjá Sjóvarbóndanum

er um öll fyra orðini hoyra saman sum heiti á einum kvæði, ella um talan er um tvey heitir, „Bjadne Risa“ og „Abba Nu“¹. Eitt ið orkymlar eitt sindur í tí fyrra, eru endingarnar, sum móguliga kundu verið feilskrivning fyrri „Bjadna Rise“.

Hvat ið kundi hugsast at ligið aftan fyrri hesi heitir, verður evnið í greinini.

Mikkjals táttur

Teksturin hjá Gudmundi Effersøe

Í sætta bindi av *Føroya kvæðum* (1972) stendur ein táttur ið ber heitið *Mikkjals táttur* (CCF 201). Hann er sambært tekst-hövdinum í útgávuni bara til í einari uppskrift. Hon er í einum handriti sum Gudmundur Effersøe hevur skrivað og sum er í kvæðasavninum hjá V. U. Hammershaimb í Árnasavninum í Keypmannahavn (AM, Access. 4). Á frampermuni í handritinum stendur heitið „Færøeske Qv[e]ðir, Ruimir o Tottar. –“, og skrivað er aftrat, helst við hondini hjá Svend Grundtvig: „ved Sysselmand G. Effersø i Vestmannhavn. 1846.“

Í eini grein í *Fróðskaparriti* 25 letur Jóhan Hendrik W. Poulsen prenta ein annan tátt úr sama handriti (Poulsen 1977). Hann ger vart við at upplýsingin um „G. Effersø“ á frampermuni er misskilningur.¹ Móðirir var úr Vestmanna, og tey búðu har eitt skifti; hann var føddur í Havn (í 1827) og búði har til hann í 1851 gjørdist sýslumaður, og tá í Suðuroy, har hann

var tað ið eftir var av ævini (hann doyði í 1916). Jóhan Hendrik hevur rætt tá ið hann sigur at „Málið í handritinum ber eisini til sjóndar, at havnarmaður hevur hildið um pennin“ (Poulsen 1977: 123). Hvussu misskiljingin er íkomin, er ilt at siga, men tað kundi hugsast at Gudmundur hevði fingið kvæðini úr Vestmanna (sum hann jú hevði tilknýti til eftirsum momman var haðani). Meira fáa vit neyvnan sagt um tað.

Gudmundur Effersøe skrivar eftir úttaluni. Skriftin er avbera vøkur, og tað er eyðsýnt at hetta er maður ið dugir at skriva (hann var skrivstovumaður hjá sorinskrivaranum áðrenn hann bleiv sýslumaður). Sí 2. mynd. Her niðanfyrri verður tátturin endurgivin stavrátt eftir handritinum, eisini hvat stórum og smáum bókstovum og teknseting viðvíkir. Orð og bókstavir ið skrivarin ætlandi hevur gloymt, eru sett inn í hornklombrum. Tvíljóðið <a, æ> er í handritinum skrivað „ea“, og oftast við cirkumfleksi yvir báðum bókstovum. Her í greinini er cirkumfleksið sett yvir tann seinra stavin (eâ).

Mikkjalsa Tottir

Nieleá:

- 1 Han er ongjin ui tairra torir hevna, gleájir ruia muinir Brørir til Tingar o Stevna, tair vilja adlir heáva Boud, teâ er ongjin ui tairra torir hevna. –

- 2 Orla vear um Morgenin
taaje Soulin ran,
Kvør torir vegja Bjadnarisa
tan s[t]oura Mann.
- 3 Meáverin leib ur suinare Song
á Gølve fram,
E tore at vegja Bjadnarisa
tan stoura Mann.
- 4 Meáverin leib [á Gølve fram]
ur suinare Song,
E tore at vegja Bjadnarisa
tan stoura Drong.
- 5 Gjinge se um Deálin ivir
vi ain Fart,
Tair genga se eåd Vindeáanun
o rouba hart.
- 6 Stat up lengje Bjadnarise
aa Sjegvin uud,²
Gloim ikkje Vøttir o Hette
sum hêava (sic) Tuud.
- 7 Up stou lengje Bjadnarise
veår bojin sum Gjør,
E maa vinda teå seåma Nua
e vant ui Fjør.
- 8 Up vaknaje hoon gamla Mirissnuiba,
hoon vear ikkje gleå,
Abbanua verir ikkje vunde
ui henda Deå. –
- 9 Up vaknaje hoon gamla Mirissnuiba
um se laid,
Abbanua verir ikkje vunde
e teå vaid.

- 10 Up vaknaje hoon gamla Mirissnuiba
hoon veår ikkje blui,
Abbanua verir ikkje vunde
ui muinare Tui. –

Teksturin í Føroya kvæðum

J. Bloch hevði sum nevnt bara hesa uppskriftina av táttinum tá ið hann gjørdi handritið til CCF, so hann hevði ikki fleiri tekstir at taka atlit til. Hann normaliserar stavsetingina til Hammershaimbs rættsskriving. Bera vit tann útgivna tekstin saman við handritið, síggja vit at okkurt er komið skeivt fyri hjá honum. Tað álvarsligasta er at hann tykist hava misskilt – ikki dugað at gjøgnumskoðað – formin *Abbanua*, sum hann tí endurgevur sum „abbanum“ báðu ferðirnar orðið kemur fyri. Tað hevur ikki gjørt táttin lættari at skilja, og tá ið villan fyrst er komin at standa á prenti, er ringt at sleppa av aftur við hana, tí teksturin í útgávuni er avskrivaður og tikin upp aftur óbroyttur báði í nýútgávuni hjá Bókagarði (*Føroya kvæði* 2005: 112-114) og í táttaútgávuni hjá Mariusi Johannesen (1974: 177 f.). Minni at siga hevur tað at í 4. ørindi hevur Bloch skrivað *so* í staðin fyri *seg* og *gingu* í staðin fyri *ganga* (interdum bonus dormitat Homeros).

Innihald og samband við aðrar tekstir

J. Bloch kallar í einari viðmerking uppskriftina „fragment“. Hann man tí halda hana vera ófullfíggaða og at tátturin hevur verið longri. Hann er jú bara 9 ørindir, og tað er sjáldsama stutt. Kortini virkar hann onkursvegna sum ein heild. Men ein kundi sjálvandi hugsað sær at vitað hvat síðan

hendi, eitt nú um Bjarnarisi fór útatrógvá ella ikki (sbr. við Brókartátt). Á tann hátt kann endin tykjast eitt sindur kollutur.

Motivið í táttinum er at eitt ómenni verður boðað til útróðrar. Ein maður, eyknevndur Bjarnarisi, verður útpurraður, men ber seg undan, hann vil heldur vera heima, tí hann hevur eitt noða at vinda. Men vit fáa eisini at vita báði frá honum sjálvum og frá einari gamlari konu í húsinum sum verður eyknevnd Myrisnípan, og sum møguliga er kona hansara, at heldur ikki til tað arbeiði er stórur dugur í honum, tí einki kemur burturúr. Hann sigur seg skula vinda sama noðað sum hann vant í fjør, og konan hevur lítlar vónir um at nakað fer at koma burturúr, tí noðað, sum kanska av hesum sama hevur fingið navnið *Abbanoda*, verður hvørki vundið tann dagin og ei heldur í hennara tíð. Ein kemur kanska eisini at hugsa um trøllið við Sjógv sum karðaði grátt.

Navnið *Bjarnarisi* ella *Bjarnatussi* er kent úr kvæðunum, t.d. Einars táttum (CCF 44), Ívari á Bretlandi (CCF 69) og Jallgríms kvæði (CCF 19), og navnið er helst tað sama sum *Bermerris* og *Bernerris* í donskum fólkaívum (sbrt. Svend Grundtvig upprunaliga *Bjarmer-Rise*, DgF I: 85).³ Bjarnarisi, høvudspersónurin í táttinum, er lýstur sum stórur og langur, men bogin sum gjørð – ikki beinleiðis positivt. Lagt verður fyri við tí kenda inngangsformlinum í kvæðunum: „Árla var um morgunin, tá ið sólin rann“. Og síðan (í ør. 1-3) kemur motivið við tí sovandi risanum (sum vit kenna frá Langabeinrisanum í vísuni DgF 7 Kong Didrik og hans Kæmper) og spurninginum, hvør ið torir at vekja hann, og tí eftirfylgjandi svarinum „Eg tori ...“.

Men í báðum teimum næstu ørindunum (4-5, sum er sjálv útpurringin) dregur orðalagið okkum inn í tað føroyska bygdalívið: Menn ganga um dalin og fram at vindeyganum, teir ganga „við ein fart“ og teir „rópa hart“, og í 5. ørindi kemur so endiliga fram at boðað verður til útróðrar, og vøttir og hetta við túti verða nevnd. Fýra tey síðstu ørindini eru svarið sum menninir fáa frá Bjarnarisa og Myrisnípuni. Tá ið tað verður undirstrikað at hon ikki var „gláð“ ella „blíð“, man tað skula skiljast so at hon er ill um dugnaloyssið hjá manninum (øðrvísi skilt í viðmerking til táttin í *Føroya kvæðum* hjá Bókagarði (2005: 112), har Myrisnípan tekur tað illa upp at Bjarnarisi verður vaktur).

Motivið, at eitt ómenni verður boðað til útróðrar, er best kent úr Brókar tátti (CCF 193), sum er eldri enn Mikkjalsatáttur og fer fram í Kvívík. Yrkjarin Jógvan Mikkjalsson, sum var úr Uppistovu í Leynum og arbeiðdi við tann kongliga handilin, doyði í 1757,⁴ og tátturin man vera yrktur í fyrru helvt av 18. øld. Ein annar táttur sum hevur týðiligt tekstsamband við Brókar tátt, er Dánjals táttur (CCF 196) úr Trungisvági, men hann er annars ringur at fáa skil á, tí hann er so illa varðveittur. Eisini har verður boðað til útróðrar, og úrslitið er ikki meira enn næstbest.

Ikki er stórvegis í orðalagnum í Mikkjalsatátti sum bregður aftur til Brókar tátt, ikki annað enn reglan „Stat up lengje Bjadnarise“ (5. ør.), sum minnir um „Statt upp, Jóannes Niklasson“ (CCF 193 A, ør. 4), og so kanska orðingin „aa Sjegvin uud“ (í sama ør.), ið eisini kemur fyri í Brókar tátti (ø. 36, 37). Eisini í Dánjals tátti finna vit orðingina „Statt upp, Mikkjal Magnusson“

og „Statt upp, Jákup Ólason“ (CCF 196, ør. 19, 26). Eitt ið kanska ber saman millum Mikkjals tátt og Brókar tátt, eru tær báðar konurnar, Kristin og Myrisnípan, sum báðar verða vaktar og geva sína misnøgd við menninar til kennar.

Ta størstu tekstlíkheitina síggja vit millum Mikkjalsatátt og tann táttin sum verður nevndur Keisara kvæði (CCF 210). Fyri tað fyrsta hava teir sama ørindislag, og eitt heldur sjáldsamt ørindislag (sí niðanfyri). Harnæst líkjast tvey tey fyrstu ørindini í táttunum báðum somikið nógv at annar má hava verið fyrimynd fyri hinum. Í A-brigdinum av Keisara kvæði (FK VI: 369) ljóða tey soleiðis:

Árla var um morgunin,
tá ið sólin rann:
“Hvør torir skjóta hundin,
sum eitur Pann?”

Til tað svaraði Keisarin,
alt sum hann stóð:
“Eg man tora at renna
tað hundablóð.”

Eitt orð sum kemur fyri í táttinum, er – sum áður nevnt – „Abbanua“, ið týðiliga sipar til eitt noða. Men orðið fær okkum beinanvegin at hugsa um skjaldrið um „Abba Nua“ (ella „Abba Noa“?), sum er kent í nakað skiftandi líki (fleiri upptøkur eru í bandasavninum á Føroyamálsdeildini). Lagið til skjaldrið er tað sama sum vit kenna frá sanginum hjá C. M. Bellman, „Om gubben Noach och hans fru“ (yrktur 1765 ella 66, í 1791 útgivin sum *Fredmans sånger* nr. 35). Gubben Noach hjá Bellman ger vín, Abba

Nua hjá føroyingum bakar dríl (at baka og bryggja hevur frá gamlari tíð hoyrt til sama handverk). Eisini er ein tekstur uppskrivaður í Fugloyarbók (AM, Access. 4, frá fyri 1854) sum ber yvirskriftina „Abba Noua“, í innihaldsyvirlitinum (sum er við hondini hjá Hans David Matras) skrivað „Abba Nuva“ (3. mynd). Ørindini eru 10, men lítið høpi er í innihaldinum í hesum tátti,⁵ ella hvat vit skulu kalla henda tekstin, tað er nettupp skjaldrakent og líkist í støðum tvætliørindum og spæli við orðum, men sumt í tekstinum kennist aftur í teimum leysu skjaldraørindunum um Abba Nua sum eg nevndi. Og sanniliga um ikki okkurt í tekstinum í Fugloyarbók eisini má stava aftur til sangin hjá Bellman. Hvussu alt hetta hongur saman, er ilt at siga. Men onkursvegna hava føroyingar spælt sær við líkheitini millum navnið *Nóa* í Gamla Testamenti og orðið *noða*. Men eitt sum er áhugavert í okkara høpi, er at í 2. ørindi í fugloyarbókartekstinum standa hesar báðar reglurnar: „Mirri snuiban brummar / meni nouva slummar“. Har er Myrisnípan aftur, sum Sjóvarbóndin brúkar sum eyknevni á konuni í Mikkjalsatátti. Eg fari tí at halda at okkurt samband er millum hesar báðar tekstirnar. Teksturin „Abba Nouva (Nuva)“ skal tí verða endurgivin her, so sum hann er skrivaður í Fugloyarbók (nr. 25). Í handritinum eru ørindini sett upp í trimum reglum, tvær og tvær saman (sí 3. mynd), men her eru ørindini sett upp 6-reglað sum í sanginum hjá Bellman:

Abba Nouva -

1. Abba Nouva Abba Nouva. Hvar ein heders mann
 Suiiane han van honktier. Kastaia tear up paa bonktier
 Nouvi eer mong Nouvi eer mong. tea hans gierning veaar.

2. Han veal visti han veal viste Abbin toolin veaar.
 Mirri snuiban brummar. meni nouva slummar
 Abbi Roubar Abbi Roubar gak uj stujia skear.

3. Abba nouva Abba nouva. ofta ledina fek.
 settist han aa stabba o luidi tiktust abba
 Abbe ummar abbe ummar ud um didnar gick.

4. Abba nouva abba nouva oman uj holmin Rann
 han fek ilt uj Mørin. Kap ran soe vi Sørin.
 Ros tei lubu Ros tei lubu up paa gearin fram.

3. mynd: Byrjanin av „Abba Nouva“ í Fugloyarbók

Abba Nouva

1	Abba Nouva Abba Nouva vear ain heders mann suiiane han van honktier Kastaie tear up paa bonktier Nouvi eer mong Nouvi eer mong tea hans gierning veaar.	4	Abba nouva abba nouva oman uj holmin Rann han fek ilt uj Mørin Kap ran soe vi Sørin Ros tei lubu Ros tei lubu up paa gearin fram.
2	Han veal visti han veal viste Abbin toolin veaar Mirri snuiban brummar meni nouva slummar Abbi Roubar Abbi Roubar gak uj stujia skear.	5	Ommi nouva ommi nouva Tea eer ickie rundt Taaie tu falst uj dealin luidi duddi tuin kealin up leib nouva up leib nouva vi suit luive dult.
3	Abba nouva Abba nouva ofta ledina fek settist han aa stabba o luidi tiktust abba Abbe ummar abbe ummar ud um didnar gick.	6	Abba nouva abba nouva Ein gang koom uir havn Tea veaar Kappin reisti han leib niian uj neisti adlir Roubti adlir Roubti abba nouva navn.

- 7 Abba nouva abba nouva
onktie bragdi van
ærpín abba drongur
han bardist ickie longur
men vant nouva men vant nouva
sum hans abbi span.
- 8 Enduliia Endulia
uduj abba huus
giestur vouru inn bodnur
ungier menn o Rodnur
Tiil ead drecka Tiil ead drecka
o adlur fingur Ruus.
- 9 Taa vea Rouli Taa vea rouli
uppi uj abba song
hundar mundi snódda
druilur laa undir kódda
firu hendan firu hendan
uj tan Reista drong.
- 10 Ongan droban ongan droban
nouva spilte burt
meni tair tómdí kaggan
onktie hairdes s[k]vaggan
soe eer laade soe eer laadi
nu eer mestan Turt.

Sporini eftir Bellmannin eru týðilig í hesum tátti, báði í orðalag og í ein vissan mun til innihald, umframmat at ørindislagið er tað sama. Men hendingarnar ið sipað verður til, fara fram í einum føroyskum bygdaumhvørvi, so ósamanhangandi tær enn eru, og so meiningsleysur teksturin enn er. Hvar, verður ikki sagt beinleiðis, men staðarnavn ið *Stígaskarð* er nevnt (ø. 2), og tað er í Kollafirði og onga aðrastaðni, og *Hólmurin* (ø. 4) eitur eitt stað ímillum býlingarnar á Oyrareingjum og á Heyggi í

somu bygd. *Abba Nua* og *Myrisnípan* eru har, og orðaspælið við *Nóa* og *noða* (ø. 5 og 7). Mangt bendir tí á at tættirnir um Bjarnarisa og Abba Nua fara fram í sama umhvørvi, ja at teir í roynd og veru eru um sama persón. Eisini er ein *Sørin* nevndur (ø. 4). Hetta kundi verið tann *Sørin* sum kemur fyrri í Hundatáttinum (CCF 229), sum mangt bendir á at Sjóvarbóndin hevur yrkt, og sum í *Sørinar tátti* (CCF 206) er nevndur *Sørin á Oyrareingjum* (Weyhe 2010:36).

Tað reisir samstundis spurningin, um ikki orðini hjá Sjóvarbóndanum, har hann sigur seg hava yrkt „Bjadne Risa Abba Nu'a“, skulu skiljast so at hetta eru tveir tættir, ella við øðrum orðum: tann sum í *Føroya kvæðum* eitur *Mikkjals táttur*, og tann sum í *Fugloyarbók* eitur *Abba Nouva (Nuva)*.

Hvør var Mikkjal?

Tað sum kann tykjast lógið við Mikkjalsatátti, og sum beinan vegin fellur í eyguni, er at eingin Mikkjal er nevndur í honum. Tað kann neyvan vera onnur frágreiðing til tað enn at høvuðspersónurin, sum í táttinum er eyknevndur *Bjarnarisi*, í veruleikanum hevur hitið *Mikkjal*, og at uppskrivarin ella heimildarmaður hansara hevur vitað tað, og kanska eisini vitað hvør hann var.

Ífólkatejlingini 1801 býr bara ein Mikkjal í Kollafirði. Hann er skrivaður „Michel Joensen“, er 50 ára gamal og sostatt 22 ár eldri enn Sjóvarbóndin (hesin var tá 28 ára gamal). Konan eitur Malene Joensdatter (36 ár), og tey eiga tveir smádreingir, 4 og 6 ára gamlar. Meðan onnur húskir í bygðini eru nevnd í sambandi við tann býlingin

tey búa í, so stendur Mikkjal við húski nevndur fyri seg til allar seinast og sagdur at búa í „Et Markhus“, og hann „Lever af Arbeide for andre“. Víst verður enn á húsatofina, sum er innan fyri býlingin á Heyggi og harvið í Sjóvarhaga, haganum hjá Sjóvarbóndanum. Mikkjal man hava verið ein ognarloysingur, sum hefur fingið loyvi frá bóndanum at byggja sær eina kroysu har.⁶ Orðið „dalin“ í 4. ør. í Mikkjalsátátti og 5. ør. í Fugloyarbók man tí sipa til Kollfjarðardal.

Ørindislag, niðurlag, lag

Ørindislagið í Mikkjalsátátti er ferreglað kvæðaørindi við rími í 2. og 4. reglu. Men tær báðar rímandi reglurnar hava bara tvey áherðslustavilsir og ikki trý sum vanligt er. Í norðurlenskari, serliga danskari, fólkkavísugransking verður hetta ørindislagið nevnt „Stolt-Elin-ørindið“ (Jonsson 1977: 5; Fafner 1989: 186). Í føroyskum kvæðum er ørindislagið bara kent úr Filkus Veymarsson (CCF 126), Pætur Knútssons rímu (CCF 160 C) og Tjúgunda biðli (CCF 186), og so úr táttunum Keisara kvæði og Mikkjals tátti. Filkus Veymarsson hefur niðurlagið „Nú leikar við tann lindin“, sum helst hefur verið kvæðið við sama lag sum „Hann skeyt hundin í trýnið“ í Keisara kvæði. Pætur Knútsson og Tjúgundi biðil (sum í uppskrift hjá Jóannesi í Króki er roknað sum eitt og sama kvæði) hava verið kvæðin við niðurlagnum „Hann er eingin ið teirra torir hevna o.s.fr.“, og tað er sama niðurlag sum er uppskrivað til Mikkjals tátt.⁷ Keisara kvæði og Mikkjals táttur hava sostatt sama sjáldsama ørindislag, men hvør

sítt niðurlag (og harvið helst ymiskt lag). Men báðir tættirnir eru eftir øllum sólarmerkjum at døma yrktir í skaldaumhvørvinum við Sjógv í Kollafirði, kanska av faðir og soni, Jens Christiani og Jens Hendriki Djurhuus (sbr. Weyhe 2010:21f.).

Um Abba Nua er ikki stórt annað at siga enn at hann er yrktur til tað kanska kendasta Bellman-lagið sum er (hvørs uppruni annars er ókendur).⁸ Skjótt man tað eisini vera blivið kent í Føroyum. Seinri í tíðini hava báði Fríðrikur Petersen og Kvívíks-Jógvan yrkt sangir til sama lag.

Niðurstøða

Mikkjalsátáttur er yrktur í kvæða- og táttayrkjaraumhvørvinum við Sjógv í Kollafirði, og yrkjarin er eldri Sjóvarbóndin. Hann man vera yrktur um tann Mikkjal sum sambært fólkateljingini í 1801 býr í „Et Markhus“ inni í Kollfjarðardali, innan fyri garðin á Heyggi, og sum í eygunum á Sjóvarbóndanum man hava verið eitt ómenni og helst ein serskøltur.

Í greinin verða Mikkjalsátáttur og tann tátturin sum í Fugloyarbók nevnt „Abba Nouva (Nuva)“, og sum onkursvegna hefur fingið íblástur frá sanginum hjá Bellman um Gubben Noach, settir í samband hvør við annan, tí teir tykjast báðir at hava sama høvuðspersón. Men ikki bara tað, greinarhøvundurin loyvir sær eisini at seta fram ta tilgiting at Sjóvarbóndin hefur yrkt báðar, og styðjar seg tá við orðini hjá Sjóvarbóndanum um hvat hann hefur yrkt.

Tíanverri hava vit teir báðar tekstirnar bara varðveittar í ringum standi, sum brot ella í bronglaðum líki. Vit fáa tí ikki gjørt okkum nakra fullgóða mynd av hesum

táttum. Vit vita einki um at Mikkjalsatáttur hefur verið kvøðin á gólvi í nýggjari tíð. Úr Abba Nua hava brot (støk ørindir og partar av ørindum) livað sum skjaldur á mannamunni upp í okkara tíð.

Onkur vil helst halda at tað tekur nakað av glæmunni av Sjóvarbóndanum at hann skal hava yrkt sovorðið lítilsvert krotusmið. Men vit mugu minnst til at teksturin av Abba Nua sum vit kenna hann, man vera ein bronglað leivd, og at Mikkjalsatáttur kanska ikki er annað enn brot úr einum longri tátti. Og hví skal Sjóvarbóndin ikki hava tikið av lættum viðhvørt?

Tað eigur at verða undirstrikað at tað at Sjóvarbóndin kann hava yrkt Abba Nua, bara fær verið ein tilgiting sum vissa neyvan fæst fyri. Tí tað kann ikki útihýsast at orðini „Bjadne Risa Abba Nu'a“ hoyra saman og øll sipa til Mikkjalsatátt: „Abba-noðað hjá Bjarnarisa“. Men tá vantar okkum framvegis eina frágreiðing til sambandið millum Mikkjalsatátt og Abba Nua (í Fugloyarbók), sum heilt vist er har.

Í áðurnevndu upplýsing sigur Sjóvarbóndin seg eisini hava yrkt *Leirvíkstáttin* (t.e. CCF 203 Páll í Leirvík) og verið við til at yrkt *Billu-Símunartátt* (CCF 232 Símunar táttur). Við hesum táttum og við Mikkjalsatátti – og møguliga eisini Abba Nua – skrivar Sjóvarbóndin seg inn í ta føroysku táttatraditiónum. Í Mikkjalsatátti velur hann sær eitt offur í sínari samtið og sínari heimbygd til teitis, og ein gerandis-hending í bygdini verður lýst í einum blandingi av kappakvæðastíli og gerandis-máli. Í Abba Nua hóma vit ikki nakra samanhangandi søgugongd, men har er tað Bellman sum leggur støðið, og tað er eindømi í føroyskum táttaskaldskapi.

Óprentaðar heimildir:

Handrit í Føroya Landsbókasavni (E 83)
Handrit í Árnasavni, Keypmannahavn (AM, Access. 4)
Bandasavnið á Føroyamálsdeildini, Fróðskaparsetri Føroya

Bókmentir

CCF/FK = *Føroya kvæði* I-VI. København 1941-96. CCF vísir vanliga til typunummar og handritið hjá J. Bloch (1872-1905), FK vísir til prentaðu útgávuna.
DgF = *Danmarks gamle Folkeviser* I. Udgivet 1853-54 af Svend Grundtvig. København.
Fafner, Jørgen. 1989: *Digt og form. Klassisk og moderne verslære*. København.
FO = *Føroysk orðabók*. Føroya Fróðskaparfelag. Tórshavn 1998.
Føroya kvæði XXXVI. Bókagarður 2005. Tórshavn.
Hammershaimb, V.U. 1855: *Færøiske Kvæder* II. Kjøbenhavn.
Johannesen, Marius. 1969: *Tættir* II. Tórshavn.
Johannesen, Marius. 1974: *Tættir* III. Tórshavn.
Jonsson, Bengt R. 1977: *Om strofformer och rim i den nordiska balladtraditionen*. Svenskt visarkiv. Stockholm.
Poulsen, Jóhan Hendrik W. 1977: Brestingur. Um ein tátt og aldur hansara, og eitt mansnavn. *Fróðskaparrit* 25: 121-131.
Thuren, Hjalmar. 1908: *Folkesangen paa Færøerne*. København.
Weyhe, Eivind. 2010: Hundatátturin og Dansk Kongetal. *Fróðskaparrit* 58: 18-40.

Notur

1 Høvundurin vísir til upplýsingar frá John Davidsen, fyrrv. lærara, Tórshavn.

- 2 Helst fyrst skrivað *ud* og rættað til *uud*.
- 3 Í Jallgríms kvæði í *Færøske Kvæder* II broytir Hammershaimb (1855) *Bjadna-* til *Bjarma-*.
- 4 Upplýsingar frá Andreasi Djurhuus, Tórs-havn (nevndur Kollfirðingurin), fingnar frá Jeffrei Henriksen; sí eisini Johannesen 1969: 97.
- 5 J. Bloch tók hann heldur ikki við í *Føroya kvæði*, helst av somu orsök.
- 6 Munnligar upplýsingar frá Øssuri av Stein-um, Kollafirði.
- 7 Sambært Bloch eru hetta einastu kvæðir ið brúka hetta niðurlagið. Um ørindislagið, sí eisini Thuren 1908: 164.
- 8 http://sv.wikipedia.org/wiki/Gubben_Noak